

Μετάφραση: Ειρένα Ιωαννίδου-Αδαμίδου

Σκηνοθεσία: Αντρέας Πάντζης
Σκηνικά-κοστούμια: Σταύρος Αντωνόπουλος

Παίζουν: Δήμητρα Δημητριάδου, Κώστας Καζάκας, Ζωή Κυπριανού, Έλλη Κυριακίδου, Αντρέας Μουσουλιώτης, Αντρέας Μούστρας, Πάμπος Ξιουφαρίδης.

Η Λατινοαμερικανική λογοτεχνία έχει κερδίσει τέτοια εκτίμηση στους αναγνώστες του αιώνα μας, που η κάθε επικείμενη συνάντηση μαζί της δημιουργεί προσάθηση σημαντικής πνευματικής επαφής. Το Λατινοαμερικάνικο θέατρο είναι λιγότερο γνωστό από την πεζογραφία, τουλάχιστον στον ελληνόφωνο θεατρικό κόσμο. Στην κυπριακή σκηνή, τα τελευταία χρόνια έχουν ανεβαστεί «Η διαθήκη του σκύλου», του Βραζιλιάνου Αριάνου Σουαρόνα και «Ο θάνατος και η κόρη», του Χιλιανού Αριέλ Ντόρφμαν. Φτωχό υλικό για παραλληλισμούς και συγκρίσεις, αλλά μου φαίνεται πως η «La Nonna», του Αργεντινίου Ρομπέρτο Κόσσα, θυμίζει το πρώτο με την τολμηρή ανάμιξη του λαϊκού στοιχείου με το παράλογο και το δεύτερο με την ωριμότητα της πολιτικής σκέψης.

Ο Ρομπέρτο Κόσσα δεν παραβιάζει πουθενά τη φαινομενικά ρεαλιστική επιφάνεια του έργου. Στην ιστορία που διηγείται δεν υπάρχει και τίποτα υπερφυσικό. Μια γιαγιά εκατόν τόσο χρόνων χαίρει άκρας υγείας και εξαιρετικής όρεξης, ζει και τρώει, τρώει και ζει και οι τρεις επόμενες γενέες της οικογένειας αφιερώνουν τη ζωή τους στην κάλυψη των πατρίκιων αναγκών της γιαγιάς. Ο θάνατος, στον οποίο θα οδηγήσουν οι υπεράν-

«La Nonna» του Ρομπέρτο Κόσσα από το θέατρο ΕΝΑ

θρωπες τους προσπάθειες, είναι και αυτός ρεαλιστικά δικαιολογημένος: ατύχημα με το δηλητήριο στην περίπτωση της κόρης, καρδιακό επεισόδιο του ενός εγγονού, αυτοκτονία του άλλου, φυματίωση της εγγονής, σαν παραδοσιακή επαγγελματική αιτία θανάτου για τις λογοτεχνίες πρόνες, εγκεφαλικό του «συζύγου».

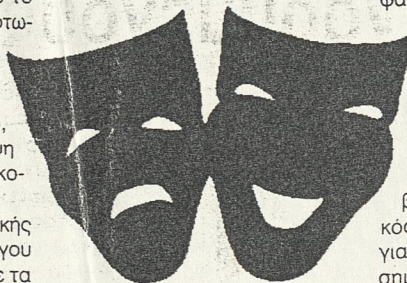
Όμως στην ουσία οι διάφορες αποχρώσεις ρεαλισμού που χρησιμοποιεί ο Κόσσα (από το ρομαντικό νεορεαλισμό της φτωχογειτονιάς μέχρι το ζουμερό νατουραλισμό που κάπου θυμίζει το «Φθινόπωρο του πατριάρχη», του Μάρκες), καλύπτουν μόνο την πρόσοψη του άκρως γκροτεσκικού οικοδομήματος.

Ο συνδυασμός της δουλικής υποταγής των ηρώων του έργου στην τυραννία της γιαγιάς, με τα πιο μακάβρια σχέδια της εξαφάνισής της, εκτοξεύει το έργο από τα πλαίσια του ρεαλισμού προς λαμπρά υπερρεαλιστικά πεδία και δίνει σ' αυτό τέτοιες συμβολικές προεκτάσεις, που το κάνουν πραγματικά πολύ σημαντικό.

Ο συμβολισμός της παραβολής της χοντράς γιαγιάς είναι τόσο περιεκτικός, που ο σκηνοθέτης Ανδρέας Πάντζης φαίνεται να υποθέτει την ιδέα ότι η επιλογή μιας από τις πολυάριθμες ερμηνείες του μύθου θα φτώχαινε την παράσταση φράζοντας τα άλλα πιθανά κανάλια επικοινωνίας με το έργο, που ίσως θα

ανακαλύπταμε εμείς οι θεατές από μόνοι μας. Εγώ προσωπικά έχω επιλέξει το δικό μου κανάλι, για μένα το μεγαλείο του έργου είναι στη μελέτη του φαινομένου της ανεξήγητης υποταγής στην επιβαλλόμενη άδικη και ασφυκτική πίεση σε επίπεδο ατομικής ή και μαζικής ψυχολογίας.

Και προχωρώντας σαν θεατής στις αυτοσχεδιασμένες ερμηνείες, προτιμώ να ξεχωρίσω

την καθαρά πολιτική επεξήγηση της παραβολής: την πλήρη υποταγή της κοινωνίας στους δικτατορικούς παραλογισμούς, όπου αναμειγνύοντας λατρεία και μίσος, τα θύματα εξαντλούνται στηρίζοντας το θύτη και αυτοκαταστρέφονται στις στείρες κρυφές κατάρες προς αυτό. Θεωρώ όμως ότι η ουδέτερη στάση του σκηνοθέτη περιόρισε τις προεκτάσεις του έργου. Εδώ δεν ξοφλάς με γενικότητες τύπου «ο Κρόνος τρώει τα παιδιά του». Κινητρά, παρακαλώ, γιατί τα τρώει και γιατί αυτά τρώγονται τόσο

εύκολα. Μου ήταν αισθητή η έλλειψη σκηνοθετικής θέσης στο επίπεδο του συμβολισμού. Ο μόνος ευδιάθετος σκηνοθετικός τονισμός ήταν ο οργασμός στον οποίο έφτανε η γιαγιά τρώγοντας στο γαμήλιο τραπέζι. Ας επιστρέψουμε στη ρεαλιστική επιφάνεια της παράστασης. Χωρίς αμφιβολία ο σκηνοθέτης έχει φτιάξει ένα θέαμα πληθωρικό και εντυπωσιακό, που - αυτό είναι φανερό - αρέσει. Το μεγαλύτερο κοινό επίτευγμα σκηνοθέτη-ηθοποιού Πάμπου Ξιουφαρίδη - ενδυματολόγου Σταύρου Αντωνόπουλου είναι η απαίσια συνονόματη μου «La Nonna». Ο Ξιουφαρίδης βρήκε την κίνηση, το βήμα, τη φωνή, έγινε πειστικός στο εντελώς απίστευτο. Η γιαγιά-δυνατής έχει και άλλο σημαντικό προσόν στην παράσταση - δεν αλλάζει τη στυλιστική της υφή περνώντας από το κωμικό πρώτο μέρος στο τραγικό δεύτερο. Ωραιο τύπο έχει φτιάξει (και πάλι) ο Κώστας Καζάκας. Νομίζω ότι ο Κόσσα προόριζε τον σκηνικό μουσικοσυνθέτη για σύμβολο της διανόησης, πιο ευρηματικής στις κρυφές κατάρες και εξίσου αναποτελεσματικής με τους άλλους (ζητώ συγγνώμη για την απλοϊκή προσέγγιση).

Ο Καζάκας δεν χάνει την κωμικότητά του όταν τα πράγματα χειροτερεύουν, έχει το υποκριτικό του ένστικτο να τον οδηγήει

στο κάπως σκηνοθετικά ακυβέρνητο δεύτερο τραγικό μέρος. Ο Αντρέας Μούστρας απολαυστικός στα τρία στάδια του ρόλου του, σαν προικοθήρας γαμπρός, σαν απελπισμένος σύζυγος και σαν παράλυτο απομεινάριο του θριαμβευτικού περάσματος της τρομερής γιαγιάς από τη ζωή του. Η Έλλη Κυριακίδου, καλή στο ρόλο της άβουλης Αννούλας, απλά, αλλά ευδιάκριτα παίζει τον παράλογο συνδυασμό της λατρείας προς τη Nonna με το ασυνειδητό μίσος. Ότι αφορά τον Αντρέα Μουσουλιώτη, τη Ζωή Κυπριανού και τη Δήμητρα Δημητριάδου έχω την εντύπωση ότι αφέθηκαν να παίζουν τους ρόλους τους χωρίς να φταχτούν πρώτα οι μορφές τους, χωρίς να «ζωγραφιστούν» πρώτα τα πρόσωπά τους με τα χαρακτηριστικά των ηρώων τους!

Όλοι σώζονται καλύτερα στο πρώτο κωμικό μέρος, σκεπασμένοι με την αβόστακτη γελοιοότητα της κατάστασης και ρυθμιζόμενοι στις σκηνικές τους κινήσεις με το χειρισμό του τεράστιου φροντιστηρίου από φαγητά, πιάτα, κουζίνα σκέυη κ.λπ. Η αμηχανία τους στο δεύτερο μέρος, όπου η τραγωδία πυκνώνει, τους οδηγεί (μα όχι μόνο αυτούς αλλά και όλη η παράσταση οδηγείται) προς πλαδαρή θλίψη, ξένη προς το πνεύμα του Κόσσα. Η χημική φόρμουλα του συνδυασμού κωμικού και τραγικού στοιχείου σε μια παράσταση είναι γενικά από τα πιο δύσκολα ζητούμενα στο εργαστήρι του θεάτρου.

Συνυψίζοντας, το «Ενα» παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα δουλειά βασισμένη πάνω σ' ένα ωραίο έργο.

NONA ΜΟΛΕΣΚΗ